

Kalverstraat

IJmuiden

Raadsbesluit 17 dec 1901. Ingekort bij rbsl. 10 mei 1949.

Ligging: nu tussen Velserduinplein en Dudokplein. Tot aan de herbouw van IJmuiden na WO II tussen Velserduinweg en Zeeweg; in het verlengde aan de overkant van de Zeeweg liep de Stationsweg. De Kalverstraat is aanvankelijk onderdeel van de Kerkweg die vanuit het dorp Velsen naar het westen loopt. De oudst bekende naam van de Kerkweg is Adrichemmerkerckweg [Morren, 19-02-2007].

Bij het graven van het Noordzeekanaal (1865-1876) vestigen polderwerkers zich met hun gezinnen in primitieve keten, hutten en afgedekte gaten in de grond, o.a. in het gebied rond de kruising van de Kerkweg en de huidige Zeeweg. Zo ontstaat de nederzetting De Heide, in 1903 omgedoopt tot Velseroord en in 1926 weer omgedoopt tot IJmuiden-Oost. De Kerkweg ten westen van de Zeeweg wordt door de Heidebewoners omgedoopt tot Kalverstraat, spottend vernoemd naar de bekendste winkelstraat van Amsterdam. De Kalverstraat ontwikkelt zich in de 19de eeuw tot hoofdstraat van De Heide; de primitieve bebouwing wordt langzamerhand vervangen door betere en meer permanente woningen. De naam wordt al in 1875 in een verzoekschrift van een aantal burgers aan het gemeentebestuur gebruikt, en wordt in de raadsnotulen van 22 juni 1876 genoemd. Bij rbsl 17 dec 1901 wordt de naam Kalverstraat definitief vastgesteld. De Kerkweg ten oosten van de Zeeweg wordt omgedoopt tot Stationsweg.

Rond 1901, 25 jaar na opening van het Noordzeekanaal, bestaat de bebouwing aan de Kalverstraat vnl. uit cafés, winkeltjes, werkplaatsen en woonhuizen en een enkel kerkje (later danszaal). Jan van Baarsel geeft in "IJmuiden wat vertel je me nou?", 1979 [p.69] een nauwkeurige opsomming van de panden en de bewoners: o.a. (afgewisseld met diverse woonhuizen) groentehal en café van Leijenaar, café van Zuidland, huis van Iompen en oude-metalenhandelaar Piet Broersen, groentehandel van De Feber, kapper Oldenburg, bakkerij van Kwakkestein, kruidenier Smakman, bakker Kuin, timmerman-aannemer Bleeker, snoepwinkel van Douma, metselaar Schelvis, boerderij van Huijer, schoenmaker Schotvanger, slager Willem Moojen (de eerste slager van De Heide), stal van Siem Corver (vanaf 1902 manufacturenwinkel van Trui Glas), café van Douma, stoelenmatter Piet Vermeulen, schoenwinkel van Stroomer, brandstoffenhandel van Thijs Zwanenburg, brandstoffenhandel Frans Kochx, kruidenierszaak van Jan Kochx, kruidenierswinkel annex café van Jansen, werkplaats van smid Piet Schaap

In de Gids voor Beverwijk en Omstreken (1902) schrijft Chr. E. Sepp in een hoofdstuk over een wandeling naar IJmuiden: *Beter is het de Velser voetbrug over te gaan[...] Men bevindt zich thans in de buurtschap DE HEIDE, die hoewel in vele opzichten van de hoofdstad van ons vaderland onderscheiden, in een enkel opzicht daarmede, gelijkstaat: men vindt ook hier een Kalverstraat; doch welk een verschil met de weidsche pracht van die straat in de groote stad. Hier geen winkelpaleizen, hier geen grootsche hôtels, maar zeer eenvoudige woningen, toch nog weelderig te noemen in vergelijking van de strooien en leemen keten, die weleer DE HEIDE*

vormden, in de dagen, toen het kanaal door Holland op zijn smalst gegraven werd. Het was eene bevolking van polderwerkers, die, dewijl er veel geld verdiend werd, daar goede sier maakten en zeker (o, ironie van den volksmond) de rij van keten, waarin zijn woonden als uit een lust tot tegenstelling den naam van Kalverstraat gaven. [Chr. E. Sepp, "voor Beverwijk en Omstreken", 1902; p.48]

Over de Kalverstraat in Amsterdam:

De Kalverstraat is de bekendste en de drukste winkelstraat in Amsterdam. Deze straat is als zodanig bekend als de duurste straat in het Monopolyspel. De straat bestaat al meer dan 600 jaar. Het oudste bewaarde document waarin de naam 'die Calverstraete' wordt vermeld, dateert van 4 Januari 1393. De naam van de straat verwijst naar de kalvermarkt, de levendige handel in koeien, ossen en kalveren die in de straat tot 1629 plaatsvond. Na de verdwijning van de veemarkt, werd de Kalverstraat al snel een trendy winkelstraat. De Kalverstraat begint bij de Dam en eindigt bij de Munttoren (voorheen Regulierspoort). De naam kwam al in 1393 voor. Het gedeelte tussen het Spui en de Munt heette, toen het binnen de stad kwam te liggen, Byndewyck. Van 1486 tot 1629 vond op dit gedeelte ook een veemarkt plaats en dit werd daarom Ossenmarkt genoemd. Later ging deze naam over in Kalverstraat. De brug over het Spui, voordat dit gedempt werd, heette Osjessluis. Aan de overzijde van de Dam loopt het winkelgebied door naar de Nieuwendijk. [Wikipedia, www.kalverstraat.nl/]

In de IJmuider Courant van 24 mei 1947 is onder de kop "Hoe de Kalverstraat haar naam kreeg" een ongetwijfeld op fantasie berustende verklaring van de straatnaam te lezen:

Een der oudste straten van IJmuiden-Oost, ontstaan in de tijd, toen dit deel van de gemeente Velsen nog officieel „De Heide” heette, was de Kalverstraat, een naam die thans alleen in de herinnering voortleeft, omdat zij gesloopt werd. Het was een straat met onooglijke huisjes, die dateerden uit de dagen toen het Noordzeekanaal werd gegraven. Later kreeg de straat een wat beter aanzien, doordat hier en daar een winkel werd gebouwd. Maar zij geleeek toch steeds heel weinig op haar naamgenote in de hoofdstad.

Hoe kwam de Kalverstraat aan haar naam?

De oude heer P. Rademakers, die op Pinkster-Maandag zijn 60-jarig huwelijksfeest viert, heeft ons dit onthuld. Zijn vader had daar op de Heide in de straat die toen nog naamloos was, een winkel, een soort toko, waar de polderjongens alles konden krijgen wat ze nodig hadden. Rademakers senior nu wilde eens op een dag op de jaarlijkse koemarkt in Velsen een koe kopen. Maar of nu de koeien te duur waren of hij op de markt niet vond wat hij zocht, hij kwam niet thuis met een koe, maar met enige kalveren.

Rademakers senior wandelde met zijn kalveren naar huis. Het geval veroorzaakte enige opschudding, omdat kalveren niet tot zijn gewone koopwaar behoorden.

„Wat een kalveren brengt Rademakers thuis. ‘t Lijkt de Kalverstraat wel”, werd er gezegd.

En sindsdien heet de Kalverstraat de Kalverstraat.

Ze is er nu niet meer, maar ze zal herrijzen, ongetwijfeld schoner dan vroeger.

In oktober 1976 is (in een krant) te lezen onder de kop "Kalverstraat naam bedacht door spotvogels" een plausibelere verklaring te lezen:

De Kalverstraat was voor de oorlog een van de drukste straten van IJmuiden-Oost. Hoé is men eigenlijk aan die naam gekomen? Waarschijnlijk door het vee dat vroeger in de directe omgeving werd gehouden, zal menigeen

veronderstellen. Een logisch klinkende veronderstelling, maar desondanks onjuist.

Toen De Heide na de opening van het Noordzeekanaal een min of meer vaste bevolking kreeg, die hoofdzakelijk zijn brood in IJmuiden verdiende, werd de langgerekte straat mét de Zeeweg het centrum. Er kwamen heel wat winkeltjes en ook café's. Het kon bijzonder druk zijn in de rommelig aandoende straat, rommelig omdat er vroeger van een geordende bouw geen sprake was.

Spotvogels, naar de drukte in de straat kijkend, vergeleken haar met de Amsterdamse Kalverstraat, het centrum vol prachtige winkels en huizen. Zoals dat in een kleine nederzetting kan gaan: de spotnaam kreeg al gauw burgerrecht. Het was dan ook een goede daad van het gemeentebestuur toen het op 17 december 1901 besloot de naam Kalverstraat officieel vast te stellen. Nog geen twee jaar later kreeg De Heide een andere naam: Velseroord.

In WO II is de bebouwing aan en rond de Kalverstraat door de Duitsers gesloopt voor schootsveld. Na de oorlog aan de zuidkant woningen en aan de noordkant (van west naar oost) de Zaanlandsche Houthandel, N.V. Autobus-Exploitatie en garagebedrijf "Stormvogels" en kousenatelier Hin.

In 1977 werd de Zaanlandsche Houthandel door brand verwoest. In 1981/1982 werden op dat terrein nieuwe appartementen gebouwd. Het daarbij ontstane binnenplein werd Beekmansbos genoemd.

Na vertrek van het garagebedrijf Stormvogels naar een nieuwbouwpand aan de IJmuiderstraatweg werd dit pand aan de Kalverstraat gesloopt; is nu braakliggend terrein, tussen het pand van AH en Beekmansbos).

Het pand van kousenatelier Hin (adres Kalverstraat 11) huisvestte later de sociale werkplaats "'t Seepaerd". Op 2 maart 1970 brandt het pand af. Het braakliggend terrein wordt daarna ingericht als parkeerplaats, waarop later noodgebouwen van de jeugdbibliotheek zijn geplaatst. Later werd op dat terrein het pand van AH en de Bibliotheek Velsen gebouwd.

Met dank aan de Werkgroep Straatnamen Onderzoek van de Historische Kring Velsen. Contactpersoon van de werkgroep is Erik Baalbergen, e-mail: velisena@quicknet.nl, website www.historischekringvelsen.nl

Bronnen en geraadpleegde literatuur: Secretariearchief Velsen (NHA); Jan J.E. van Baarsel, "IJmuiden wat vertel je me nou?", 1979; Chr.E. Sepp, "Gids voor Beverwijk en omstreken", 1902; www.kalverstraat.nl; Wikipedia ("Kalverstraat")

© 2007 Werkgroep Straatnamen Onderzoek van de Historische Kring Velsen. Dit artikel mag uitsluitend gebruikt worden voor de rubriek Straat in Beeld in de IJmuider Courant en voor publicaties door de Werkgroep Straatnamen Onderzoek van de Historische Kring Velsen.

Opgesteld door Erik Baalbergen dd. 3 feb 2007